

MARIA CARMEN ROCA

LES

 ILLES

INTERIORS

La història amagada
d'Esmeralda Cervantes,
la filla d'Ildefons Cerdà.

MARIA CARME ROCA
LES ILLES
INTERIORS

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2023
© MARIA CARMÉ ROCA, 2023
AUTORA REPRESENTADA PER IMC AGÈNCIA LITERÀRIA
MAPES CEDITS PER L'INSTITUT CARTOGRÀFIC I GEOLÒGIC DE CATALUNYA
(ICGC, REFERÈNCIA RM.267960)
© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-3124-8
DIPÒSIT LEGAL: B. 17-552-2023
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnnaedicions.cat

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agraiïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autors i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

I

La seva mare ho va saber des que va néixer. Que li duraria ben poc, va pensar. No pas perquè estigués malalt o fos feble, sinó perquè el nadó no desitjava viure, no volia ser el pedaç d'un matrimoni naufragat.

Al costat del bressol enfarfegat de volants i llaçades, la Clotilde, la mare, sostenia dempeus el petit i recent cadàver, que premia fort contra el seu pit; el bressolava d'esma, com si el volgués adormir. Una dansa simple, silent, ara un peu cap a la dreta, ara un peu cap a l'esquerra, marcava un ritme luctuós, d'inconscient processó.

No, una mare mai no hauria de sobreviure un fill.

La fredor de l'infant, que fins llavors havia estat l'Il·defons Josep Sebastià, va anar en augment i s'apoderà de la Clotilde, que, per inèrcia, per cercar l'escalf del sol primaveral, es va acostar al gran finestral emmarcat per cortines solemnes, una draperia amb voluntat de preludejar horitzons importants. L'estàtua de Galceran Marquet que coronava la font ubicada al bell mig de la plaça de Medinaceli semblava indicar la voluntat d'emprendre un vol impossible i superar la muralla de mar.

A través del vidre entrava la llum càlida de primera hora de la tarda, de l'hora nona, l'hora de la misericòrdia. Però no hi havia compassió per a la Clotilde. Això, ella també ho sabia.

Un nyec suau va anunciar que la porta de l'habitació s'obria.

La Clotilde va girar el cap. Al lllindar hi havia la Dolors, que duia la Clotildina de la mà.

—Senyora... —va mussitar la Dolors.

—Digues —va respondre la Clotilde amb brusquetat, amb ganes que mainadera i menuda se'n tornessin a anar.

—Que la nena no para de demanar per vostè. Em sap greu.

No era el millor moment, era evident que no.

La Clotilde va lamentar que la Dolors no fos capaç d'entretenir la nena —si us plau, necessitava estar sola—, però va canviar d'opinió quan els seus ulls van topar amb els de la seva filla, la més petita de les quatre que tenia.

Els ulls verd maragda de la Clotildina anaven vestits de pluja, sense cap dubte havia estat plorant. La nena premia els llavis amb força, cap endins, en un gest molt seu, que feia quan s'aguantava el plor o les paraules, maldestres encara.

—Mama... —va mussitar estenent la maneta que tenia lliure.

La Clotilde s'hi va acostar. Mentre sostenia el nen amb el braç esquerre, la mà dreta va agafar la de la Clotildina, que es deslliurà de la Dolors deixant anar un sospir d'alleujament.

—Gràcies, Dolors, te'n pots anar —va afirmar la Clotilde.

La mainadera va entreobrir la boca, però no va tenir temps de pronunciar cap paraula, la seva mestressa ho va evitar.

—Estarem bé, Dolors, no et preocupis.

La nena va corroborar el que deia la seva mare fent que sí amb el cap i esperant que la dona se n'anés i tanqués la porta.

La Clotilde observà amb preocupació aquella reacció. Tan petita —tenia un any i pocs mesos— i amb aquell enteniment impropï de la seva edat. No era bo tenir tant de seny. No, perquè no seria feliç.

La nena va alçar el cap tot mirant l'embolcall de baptista, ple de randes.

No sabia si feia ben fet, però la Clotilde va decidir que no amagaria a la seva filla que el seu germanet havia mort. Les criatures necessiten saber, i les que són llestes encara més. Es va asseure a la butaca de vellut, la que hi havia al costat del finestral, i va enfile la nena damunt de la seva falda, acarant-la al menut, que dormia el son dels justos, el de les ànimes innocents. La Clotildina, molt seriosa, observà amb atenció la cara del nen, groga com la cera. Ho va fer trista, però serena. Amb molta delicadesa, va apartar una mica la roba que tapava el petit Ildefons i li agafà una maneta inerta.

—«Feda»... —va dir amb naturalitat mentre la seva mare, que la deixava fer, empresonava amb un nus a la gola els sanglots que lluitaven per sortir.

Aquell darrer plor de la Clotilde, intern i profund, s'afegia a molts d'altres que mai no havia paït.

Tenia trenta-tres anys, l'edat de Crist, la d'Alexandre Magne, quan van morir. També ho hauria volgut, això de morir-se, però ella era lluny de la santedat del primer

i de la dignitat de l'altre. A la falda hi tenia el fruit del seu pecat i als braços, el seu intent d'esmenar-lo.

S'havia esforçat a estimar el seu home. Molt. De fet, l'havia idolatrat. S'hi havia casat perquè el seu pare i el seu futur marit així ho havien acordat. Era un matrimoni imposat, sí, però la Clotilde l'havia estrenat amb la il·lusió dels dinou anys. Va estirar tant com va poder aquella ficció de matrimoni feliç, fins que la realitat va pesar com una llosa i les esperances abocades en aquella unió es van dissoldre amb les contínues absències —de cos, però sobretot de pensament— d'un marit lliurat de ple als seus projectes. S'esperava d'ella que es conformés amb aquella existència. I tal vegada n'hauria d'haver tingut prou amb posseir salut, fortuna i filles —se'n morien tantes, de criatures!—. Què més vols?, s'havia retret sovint. Doncs sí, volia més. Tenia la necessitat de ser ella mateixa, de fer alguna cosa que li omplís l'esperit. Li agradava pintar, hi tenia traça i amb allò hauria estat feliç. «Ildefons, vull fer classes de pintura», li havia demanat un munt de vegades, però ell sempre l'hi treia del cap, quan no era una excusa n'era una altra.

El desengany la va menar a la rebel·lia, després d'haver intentat reconduir el vaixell a la deriva —«Ildefons, si us plau, que tens una família»—, i es va llançar als braços d'un home que, com ella, tampoc no tenia prou dignitat. I va néixer la Clotildina, la filla de la seva solitud.

El cantussol de la nena la va deixondir dels seus pensaments. La Clotildina continuava agafant la mà del seu germanet, i amb l'altra, mig enlairada, joguinejava amb les minúscules partícules d'un feix de llum que il·luminava l'estança. Movia amb tanta gràcia els ditets, que la

Clotilde va imaginar que pintava. Però aquí, i una vegada més, la mare es va equivocar.

Oblidà la seva voluntat tants anys capturada i acarà el present. Va prémer fort contra el seu pit l'infant dissortat i es disposà a acatar el seu deure amb dignitat, el que mai una mare no hauria de fer: enterrar un fill.

Un home jove esperava dempeus al carrer, arran de paret, però sense tocar-la. De cap manera no hauria volgut que s'embrutés la seva acurada indumentària. Era un dandi, un més d'aquella Barcelona burgesa satisfeta d'exhibir canvis i progrés.

L'Antoni Yubregas escrutà el carrer des d'una de les arcades que donaven pas a la plaça Reial. Tenia la vista posada, sobretot, en la farmàcia del davant, on esperava que hi anés la Clotilde Bosch com cada setmana. Patia, però, perquè aquell matí potser no hi aniria. En un gest compulsiu, fruit de la impaciència, es recol·locà el mocador de seda que duia al coll.

«Clotilde, si us plau, vine».

Ella, sempre que li era possible, cada divendres anava al carrer de Fernando VII. Combinava la practicitat de comprar el que necessitava mentre feia un passeig. Aquell dia, hauria preferit anar sola, però l'acompanyaven la Clotildina i la Dolors. D'altra banda, era oportú, perquè la imatge d'una senyora amb una filla i la mainadera era molt respectable.

—No et treguis el barret, Clotildina, t'has de protegir del sol —va manar la Clotilde.

—Em pica —es va excusar la menuda.

La Dolors, amb cura, va col·locar els rínxols de la petita de manera que li fessin d'escut del bonic, però pel que semblava, incòmode barretet. De la seva banda, la Clotilde va pensar que n'hi compraria un altre. La seva filla no era nena que es queixés per no res. I ella era la primera que no volia patir la tirania de la moda. Però, en aquell moment, el sol de maig era un enemic que calia evitar.

Feia goig, la nena. Només tenia tres anys, però ja mostrava un aire distingit, singular.

La Clotilde tenia el cos regirat. Només de pensar en la conversa que aquella nit mantindria amb el seu home, el cor se li accelerava. Havia repassat les paraules que diria, les havia fet voltar un munt de vegades. Però per més que sabés que no servia de res plantejar una situació prèvia, li semblava que el fet de fer-se preguntes i augurar-ne respostes la faria més loquaç; no era fàcil mantenir una conversa amb l'Ildefons.

Aquell matí, li hauria agradat evitar d'anar al carrer Fernando VII, perquè hi havia la possibilitat que es trobés amb l'Antoni. Però a banda que necessitava anar a la farmàcia dels Mallol Balmaña, era un repte, un joc, saber si se'l trobaria o no. El cap li havia dit a l'Antoni que, si us plau, que no es fes el trobadís, per això havia escollit una altra ruta de passeig, però el seu cor desitjava veure'l. Permetia, així, que l'atzar decidís.

L'Antoni es va sorprendre quan les va veure traspasar el calaix de fusta ben treballat de la porta d'entrada de la farmàcia.

«D'on heu sortit? Dec haver badat...».

A dins, la Clotilde es va adreçar cap a l'apotecari, un home molt polit vestit amb una bata d'un blanc impeccable.

—Molt bon dia tingui, senyora Cerdà —va saludar-la ell amb un lleu cop de cap.

La Clotilde va esbossar un somrís, tot mussitant també un bon dia escarrassit.

—Voldria coloquintida —va demanar a continuació.

—És un purgant molt fort, vagi amb compte; només n'hi serviré una dracma.

La Clotilde va assentir i va pagar el ral i mig que costava.

L'apotecari va picar l'ull a la Clotildina, jugava a fer-la frisar. Només una mica, però, perquè tot seguit li va donar el sucre candi que la nena esperava, i es va delitar amb el somrís que ella li va dedicar acompanyat d'unes gràcies molt ben donades.

Mentrestant, la Dolors havia vist de reüll l'Antoni Yubregas, el cosí del senyor Ildefons. No el podia veure. Aquell home era una font de problemes per a la família.

—Senyora... —va voler avisar-la, però la Clotilde, amb la nena agafada de la mà, ja sortia per la porta.

L'Antoni no només els va barrar el pas, sinó que va agafar pel braç la Clotilde i la va menar cap al carreró del costat, el carrer d'Aroles, oblidant nena i mainadera. La Clotildina volia anar amb la seva mare, però la Dolors se la va pujar a coll, protegint-la.

«Quina barra que tenia aquell home!», va pensar. I a sobre li tocava fer de guardiana per preservar el bon nom de la senyora. I no era la primera vegada.

—No hauries de ser aquí, Antoni —es va queixar la Clotilde.

—Si us plau, només un moment... L'hi diràs?

—Ja et vaig dir que sí. Ves-te'n, ara.

L'Antoni va mirar amunt i avall del carreró. Ni una ànima.

Va besar la Clotilde amb passió.

La resistència d'ella de seguida va afluixar. Ja no venia d'aquí. Aviat tot s'acabaria.

—No hauries de ser aquí —va repetir poc convençuda—, no m'hauries de seguir.

—Ni tu ni jo som on pertoca, i pel que fa a seguir-te, ho faré fins a la fi del món, si cal.

Aquelles paraules van provocar un desig forassenyat en la Clotilde. Encara sort que una mica de prudència va anar al seu auxili, perquè tenia ganes de lliurar-se-li allà mateix, com una meuca de carrer.

La Dolors, des de la cantonada estant, intuïa què passava i no gosava girar-se cap al carreró. Entretenia la nena explicant-li històries. La Clotildina l'escoltava amb atenció. Agraïa saber coses. I oblidà per uns moments la mare i aquell cosí que veia de tant en tant.

La mainadera va respirar alleujada quan va veure sortir el dandi del carreró. Ell va saludar la dona i la nena amb un cop de barret. A la Dolors li va semblar que es burlava d'ella.

«Oh, Verge Santa, no el puc sofrir!».

La Clotildina li feia adeu amb la maneta mentre l'Antoni, que s'adreçava cap a la Rambla, es girava de tant en tant per correspondre a la salutació de la criatura. El seu gest era el del triomfador que sap que ha guanyat una batalla, que ha arribat l'hora de posar les coses al seu lloc. I no tant per acomplir una venjança, sinó per fer justícia.

La Dolors es planyia, aquella era una tasca que no li pertocava. I que feia sense que ningú no l'hi hagués demanat. Aquell silenci, un bé preuat tan mal pagat. Eren

culpables, però ni se'n lamentaven ni se'n penedien. Sobretot ell, amb aquells aires de senyoret.

La Clotilde es retocà el barret, que li havia quedat descol·locat. Tremolava. De seguida que arribés a casa es prendria aquelles herbes, tenia força mal de panxa. Fins que arribés el vespre, la jornada es faria llarga.

La Clotildina esperava el seu pare amb alegre excitació. De tant en tant, mirava entre les reixes del balcó a veure si el veia arribar. Es delia per aquell moment màgic quan ell, des de baix, feia un xiulet i ella cridava «papaaa!».

Al cap d'una estona es va produir el xiulet esperat. La Clotildina va córrer a apartar les cortines i va sortir al balcó. Ell s'havia col·locat a prou distància perquè la nena el pogués veure. La nena el va saludar amb les dues mans cridant «papaaa!» molt fort. Va entrar cap a dins i va córrer en direcció a la porta d'entrada per rebre'l. La Clotilde i la Dolors ja hi eren.

Així que va entrar, l'Ildefons Cerdà va agafar a coll la nena, que se li aferrà. Era un home alt i corpulent; la Clotildina encara es veia més menuda entre els seus braços.

—Benvingut, senyor Ildefons, que bé que ja sigui a casa —va saludar la Dolors.

—Gràcies —va respondre ell, i tot seguit va fer un petó, molt sobri, a la galta dreta de la Clotilde, que estava groga com la cera; les herbes no se li havien posat gens bé.

—Mira què t'he dut de Madrid... —va dir l'Ildefons a cau d'orella a la Clotildina mentre entraven a la sala d'estar i la deixava a terra.

Amb manetes destres, la nena va desembolicar el petit paquet.

—Oh, una lira!

—Saps què és? —va preguntar l'Ildefons sorprès de veure que la nena sabia què era.

—Sííí...

—Però aquesta no és per tocar, és per adornar.

Després de donar les gràcies, la nena va córrer cap a la seva habitació a deixar-la damunt de la tauleta de nit. Va tornar a la sala amb la il·lusió d'estar amb els pares, però va sentir com la seva mare deia amb contundència a la Dolors:

—Emporta't la nena i, si us plau, no ens destorbeu.
«No ens destorbeu».

Li van fer mal, aquelles tres paraules.

—Vine amb mi, Clotildina —va dir la mainadera, que va agafar la Clotildina d'una revolada i se la va endur en braços de la sala d'estar dels senyors.

La Clotildina va fer cara de disgust, no li agradava gens que la seva mare la tragués del mig, sobretot si era de la sala d'estar on hi havia el piano, que exercia sobre ella un poder d'atracció molt alt, però era prou llesta per saber que no li serviria de res fer una rebequeria. I, per variar, va cedir a la voluntat dels grans.

La Dolors, que ja sabia que el senyor i la senyora discutirien, es va emportar la nena cap a la cuina. Quedava prou lluny de la sala i hi havia força coses amb les quals la Clotildina es podia entretenir. I, sobretot, tindria companyia, la de la cuinera i la d'ella mateixa.

Abans d'arribar a la cuina, la mainadera va deixar la nena a terra, no perquè pesés, sinó per desig de la Clotildina, que va córrer a ficar-se dins del quarto fosc. Era un ritual que li agradava seguir quan la Dolors se l'enduia perquè feia nosa, era una mena d'acord entre nena i mainadera. Lluny de fer-li por, per a ella era un espai

segur on els estris de neteja, els mobles vells, els fòtils inútils o fets malbé, es convertien en tresors. En tenia prou amb la minsa llum que entrava per una finestreta rectangular, alçada, que donava al passadís. La nena va agafar el picamatalassos i l'aixecà com si fos un estendard, se'l recolzà damunt l'espatlla dreta i voltà pel quarto tot repassant el que estava tipa de veure, però que observava com si fos per primer cop. Obrir i tancar els calaixos d'un canterano atrotinat, canviar de lloc una pastoreta de porcellana escantonada, pujar a dalt d'un escambell folrat de vellut gastat... Tot era part d'un joc que acabava quan tornava el picamatalassos al seu lloc.

La Dolors la deixava fer. S'admirava que la nena fes sempre el mateix amb una disciplina quasi militar.

—Va, Clotildina, anem cap a la cuina —va dir la Dolors allargant-li la mà. Com més lluny fossin de la sala d'estar, molt millor.

La criatura va fer cas, era una nena dòcil, obedient.

Les campanes de l'església de Nostra Senyora de la Mercè van tocar les vuit del vespre i les de Santa Maria del Mar s'hi van unir. La Clotildina es va afanyar a agafar l'escalfallits que penjava al costat de la llar de foc i, amb una cullera de fusta, el va picar, imitant el so de les campanes.

La Dolors la va aplaudir i totes dues es van posar a cantar seguint el ritme que marcava la menuda.

*Si n'eren tres tambors, venien de la guerra,
lo més petit de tots, porta un ram de rosetes...
Ram, ram, ram, rataplam!*

La Clotildina gaudia d'aquells moments en què podia posar música a la seva vida. Però res no durava eterna-

ment, i la Dolors va advertir que era hora de sopar; la cuinera l'hi havia deixat a punt.

—No podem esperar una miqueta més, si us plau?

La mainadera va cedir, volia distreure la nena. La Dolors no sabia què la sorprenia més, que la Clotildina sempre tingués tan poca gana o que contestés com una persona gran. Més que les paraules, era el to, seriós i serè com el d'una abadessa compromesa.

«Tindrem tempesta!», es va doldre internament la Dolors. No era cap novetat que els senyors discutissin.

—Si t'acabes tot el sopar —va proposar la mainadera—, et deixaré la coberteria de plata.

La nena va obrir els ulls. Li encantava la idea. Aquells coberts feien un soroll peculiar.

La Dolors va aconseguir que mengés una mica, mentre la Clotildina col·locava les peces en ordre com si fossin les tecles d'un piano i les feia sonar amb sensibilitat musical.

L'Ildefons Cerdà estava de bon humor; no era habitual. Aquell estat d'ànim confonia la Clotilde i la situava en una posició més difícil. Però ja no hi havia marxa enrere.

—Si ho haguessis vist, Clotilde —explicava l'Ildefons—. L'altre dia van xocar dos carruatges. Quina topada! La dona que anava a dins d'un no podia sortir. No l'ajudava gens la crinolina que duia.

—Mai no me n'he posat, quins invents!

L'Ildefons la va mirar amb cara de reny, no li agradava que l'interrompessin.

—La culpa de la topada —va seguir— és la falta de xamfrans, i això ho evitaré a Barcelona. Quan es tomba cal tenir visibilitat, a banda que són molt més estètics.

Aquell dia estava parlador i la Clotilde frisava per parlar ella. Mentre el deixava dir, es va alegrar de dur aquell vestit de color salmó i amb randes negres, sobri i elegant; li esqueia i la feia sentir-se segura d'ella mateixa.

—Madrid també fa el seu, d'Eixample. Ha! —continuava l'Ildefons—. En Castro s'ha inspirat en el meu encara que digui que el seu inspirador és en Haussmann, el que ha renovat París. No sé si sentir-me afalagat o copiat. Bé, el que importa és que les ciutats creixin de manera lògica i endreçada, i que atorguin possibilitats a tots els seus habitants, no només als que tenen poder adquisitiu.

«Sí, Ildefons, aquest sempre ha estat el teu nord».

—Entenc l'enuig de l'Antoni Rovira i Trias —anava comentant— i de tots els seus seguidors. Però és just, just per a Barcelona que hagi estat així.

A la Clotilde potser li agradava més el pla que havia ideat en Rovira, la malla circular que envoltava la ciutat emmurallada i que creixia radialment integrant de forma harmònica els pobles dels voltants a través d'avingudes. Però no va donar la seva opinió, no calia.

La Clotilde intentava intervenir. Però ell, eufòric, no la deixava dir.

—Tinc una bona notícia —va continuar—. A Madrid he signat testament a favor de les nenes, de totes quatre. Què me'n dius?

La Clotilde es va quedar molt sorpresa, i li sabia greu trencar aquell moment.

—Ildefons, si us plau, deixa'm parlar —va dir serena, però tallant, tipa d'esperar el seu torn. Sobtat, ell va fer silenci.

La Clotilde va sospirar. I li va deixar anar que se n'anava, que no podia aguantar més.

«Ja està, ja l'hi he dit».

L'Ildefons es va quedar perplex. Què deia, la seva dona?

—Fa temps que ho tinc ben rumiat. No puc més, Ildefons.

—I m'ho dius ara, que tot just he fet testament? Per a la Clotildina també...

Es va fer un incòmode silenci. La Clotilde mirava cap a un horitzó inexistent, mentre l'Ildefons l'observava amb els ulls clavats al seu rostre, aquell rostre bell i altiu.

—No hi té res a veure, aquest testament, la decisió ja estava presa.

—Mai no t'he retret l'adulteri, Clotilde. Ho vaig acceptar en silenci... Què més vols?

—No me'n sento gens orgullosa, però no puc viure més així, aparentant una existència que no és la meva. Creia que podria suportar passar la vida al teu costat. Ho he intentat, Ildefons, el cel és testimoni que m'he esforçat molt perquè el nostre matrimoni rutllés.

—T'ha faltat alguna cosa?

—No em refereixo a coses materials, m'ha faltat sentir-me jo mateixa.

—Quines bestieses! Ja no ets una nena petita, Clotilde!

L'Ildefons va amagar l'enuig creixent girant-se cap a una tauleta raconera, on hi havia, al damunt, un suntuós quinqué de bronze. Va agafar la capseta de mistos del costat i el va encendre. La llum que feia el petroli destacava les figures en relleu que el pàmpol de cristall tallat tenia dibuixades. I es va girar de nou cap a la seva dona, que el sotjava impacient.

—Pensa-t'ho bé, Clotilde... Jo només vull pau, pau per poder treballar. Tant demano?

—És que és l'únic que fas, Ildefons, treballar, la resta no compta per a res.

—Com si fos indigne, això! Ets injusta i egoista. De la mateixa manera que jo he suportat que m'hagis estat infidel, el mínim que pots fer ara és fer-me costat en la meva feina, acceptar que jo m'aboqui als meus projectes.

—Egoista, dius?... Te n'he fet molt, de costat, Ildefons, molt. I ho saps, en tots els aspectes. I sempre he callat allò que et podia comprometre...

—Què em pot comprometre? —va tallar amb brusquedat.

—Les teves idees criptojudaiques, prou que ho saps.

—Que tu també comparteixes... M'amenaces, Clotilde? M'amenaces?

—De cap manera. En aquest aspecte i pel que fa a la teva feina, sempre et protegiré. Però, pel que ens afecta a nosaltres... només m'has utilitzat. Has volgut una família per acabar de guarnir la teva posició. Qui és l'egoista, doncs?

—*Quid pro quo.*

—No em vinguis amb llatinades, ara, que no és moment de fer-se el culte.

—Jo en dic viure civilitzadament.

—Del que tens por és que se sàpiga.

—No em fa cap gràcia, però tu, Clotilde, seràs qui hi sortiràs perdent més.

L'Ildefons va fer una pausa i va fixar la vista en el pampallugueig que feia la llum del quinqué. Des de la cuina arribava una dringadissa casolana que amortia la remor agra que s'acumulava a la sala d'estar. Ni l'un ni l'altra alçaven la veu més del compte, però el ressentiment s'escampava per la casa com una boirina apegalosa.

—No estàs contenta que el reial decret m'aprovés el projecte? —va preguntar, dolgut.

—És clar que ho estic! I, per això mateix, ara ja tens el que vols. Tens fortuna. Que els teus germans més grans hagin mort t'ha permès ser l'hereu. Fixa-t'hi bé, Ildefons, me'n vaig quan ja no em necessites per a res.

La Clotilde esperava que li digués que no era això només, que la necessitava, hauria estat massa esperar que afegís que l'estimava. No va dir res.

—Sé tot el que t'ha costat, Ildefons, però repeteixo: ara ja ho tens.

Ell la mirava amb certa curiositat.

—Tu, en canvi, què en saps de mi? —va preguntar la Clotilde amb llavis tremolosos—. No t'has pres mai seriosament que m'agradi pintar.

—Que t'he dit que no pintis?

—No, però mentre ho faci entre les parets de casa.

—És el teu lloc. Quantes dones voldrien aquest privilegi!

La Clotilde no va voler continuar amb aquella conversa que no els duia enlloc, era un patiment enrocat que ja durava massa anys. I li va repetir el que ja li havia dit:

—S'ha acabat, Ildefons, me'n vaig.

Ell no va dir res, la va mirar fixament com si l'acabés de descobrir.

—I què faràs? —va dir amb un to sorneguer.

—Me'n vaig a Madrid. I sí, me'n vaig amb l'Antoni i la Clotildina. Sé que et venjaràs d'una manera o altra; sota el posat de lliberal progressista s'hi amaga un ressentit.

—Clotilde... Ni per les teves filles ets capaç... No penses en les nenes?

—I tant, que hi penso, les enyoro molt. Vas ser tu qui va decidir que visquessin lluny de nosaltres, a París. Saps que jo no hi estava d'acord.

—T'ho repeteixo: és el millor per a la seva formació. L'institut de Madame Bascans-Lagut és molt eminent i hi va gent de volada, fills de reis i prínceps.

Ja feia més de tres anys que la Pepita i la Rosita hi eren, a París, i la Sol ja en feia dos.

La Clotilde anava fent que no amb el cap.

—Jo no puc continuar amb aquesta comèdia, Ildefons. I les nenes ja són prou grans. Madrid és a més distància de París que de Barcelona, però la sabré escurçar. No puc més, Ildefons, no puc més.